

ACC. N:R M. 15387: 1-11.

Landskap: Skåne Upptecknare: Olof Persson, Bjärnum
Härad: Y Göinge Berättare: " "
Socken: N. Åarp Berättarens yrke: fabrikör
Uppteckningsår: 1960 Född år 1879 i Visseltorpa

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Hornskudor och andra föremål av horn.
(Födda Linnerbo lsd.) s. 1-11.
Sm.

LUF 86

11/2-60

Om Horns löjd

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Suf 86

1

Beträffande Horns löjden, var huvudsaken för denna förlagd till Götaryds församling, men i viss mån äro Hallaryds Kronolufs län, och i ringa omfattning äro Hallaryds län. Den av den mest väsentliga tillverkningen av horn- var skedav och framför allt matskedav en föregångare till dessa och ju dock träskedav tillverkade av Gärstads, var södra landsändan beträffa, var det först under 1800 talet, som Hornskedav började tillverkas, men långt tidigare lär det ha förekommit att vissa föremål var tillverkade av horn. Av de första hornskedav som kom ut i marknaden gick de flesta till de bergmans hemmen och då som en lyxvara, som vid festliga tillfällen gick ersättas träskedav.

I Hornstillverkningen bedro utslutande

av den manliga befolkningen som bestod av.
 brant, fäpans o boerstugsbesittare, vid sidan
 av annat arbete. ofta som tvärsarbete del var
 ärova de som hade det till hobby. Det var först
 under mitten av 1800 talet som hornskidan kom
 i allment bruk. den blev inte uti ängda före än
 än på 1900 talet, då den uti ängda av metall skidan
 Första typen av matskidan som tillverkades var
 kända i bladet och hade kort skaft, som var
 försedd med vacker ornamentering (se på bilden
 en bildan) Senare formades bladet i ungefär
 samma stil, som våra nuvarande matskidan
 av metall, men med något böjt skaft. För-
 delen med hornskidan, var att den var nå-
 got lättare, att hålla ren än träskidan, den
 diskades hellre om den diskades fick det
 ej ske. i varmt vatten. så den lätt kunde

Om Hornskedar mm,

förkrymtes och bliva jäsnig i ytan. Nej ve-
desbörande slickade sin skat ren, varefter man
tervade insidan på bålet med arm bögen
och utsidan i armbrålen. varefter den redades
i bordlidan, eller upphängdes i en för ända-
målet användes stämning, varje person hade
sin skat, som kunde i genkannäs, dels genom
något olika färg, och dels genom något
olikhets i formen. De skedar fanns många olika
typer för husträusbruk, varav en avsåg för
avskumning av grädde, denna var i det nä-
rmaste slät i bålet. Repetket av hornskedar
höll sig alla långt inom apoteken, de.
Använda hornartiklar in på 1900 talet och använde
sådana i många olika format.

Utom skedar. förekom en massa olika
artiklar. som skulle säga lång list

Om hornslöjd

att utpräparna, vägra av de mest allmänna
 kan ju omnämnas, Kruftorn. och Kruftomål,
 som användes av färgare under den tid
 endast mynningsbedare färg. till vävans
 bruk färgs vävkrut även kallad snettkrug. denna
 användes då varpen skulle trätas igenom
 vävskeden, man stack ena änden av krakten
 med mellan skedens tänder, och med andra änden
 drog man igenom det antal trådar som skulle gå
 mellan varje tand. från Skytulan, som an-
 vändes vid vävning. var i många fall försedd
 med horn på båda ändarna. Övrigt kan näm-
 nas, Snusdosor, knivskäp, Licknaggan, djälhorn,
 hornglas i stalllyktor, glasögonbågar, hornkammar
 olika typer, prydnadskammar som damerna
 satte i sitt hår, Käpp Kryckor, skoborn,
 sanddosor, nippardosor, bläckhorn, gafflar,

Om hornslöjd

Helt föremål där horn dominerade var en
 klud och fasthängare. En bräda klättas med tjock
 sammet [10...0] vitt. båda ändarna på denna an-
 skingades två akron väl avslipade o polerade
 mellan dessa gjordes kvotat. På dessa kunde
 man hänga kläder, medan man på horn kunde
 hänga hattar o mössor. Vidare var där på att
 små knappor och stycken av horn som pryddes.
 många andra saker kan uppräkas, såsom:
 dibon för småben o modelösa lamn, dryckes-
 horn, horn för småslantar, att hängas på väggen
 trösklar, ~~horn~~ kvivslitor, smörhorn m. m.

Hornmaterialet inköpte tillverkarna
 i allmänhet från de stora slakterierna
 i städerna och utdrades genom uppköpare
 som tog hem stora partier, som sedan delades
 ut till de olika tillverkarna, dessa tog

Sin tribut som tillverkarer fick betala.

Horret fick sedan genomgå en sär-
skild behandling innan utformningens kunde.

Bärga, fönt kokades hornen, varefter de
krossjordes. Vid stor ändan av hornet fanns

något som kallades blua denna beständ-
del skulle fönt avlägsnas, som tuggien
på så sätt, man hade en bräda $\frac{1}{2}$ obr
lång med skarpa kanter kallad blua fjöl.

Genom att slå hornet några hårda slag mot
korädans kant, lossnade bluarne och föll
till golvet skulle i några fall detta
inte lyckas fick man ånyo koka hornen.

Den skedde i en gryta som stog på den
öppna spisen, denna måste placeras så
högt upp som möjligt, för undvikande av den
svåra lukt som var en följd, men efter detta

6. Kunde man få hornet rent, och erfällt

7

Maldes tillsammans med ben, och gick sedan till Kreaturs gata. Sedan kommet därefter grovskrapats utvändigt kunde utformningen till de olika artiklarna börja (vilket till huvudsaklig del var matskåpan) Amnena sågades ut med en för ändamålet avsedd såg med smal klinga ~~och~~ små, fina tandar. Sedan gjordes det, att vidare utforma Amnena härjör fick man använda sig utav elden, som tillgicks så, att man i den öppna fogen hade uppmurat några tegelstenar och mellan dessa anbringat ett galler varpå man eldade med kolvad, och öron denna eld placerade man Amnena 4-5 i fogen där de fick ligga några minuter därefter de utbyttes med nya. De upprämnade Amnena som sågs från elden med en

Om konståt

Hållfång, men kätades sedan ut med en
 skedstang, skafflen formades ut med
 en tätkniv. denna procedure fick genom-
 gås flera gånger innan ämnet blev fär-
 digt så det liknade en sked. varefter
 det lades ner i en spann vatten där
 de fick ligga en stund, sedan uppvärmdes
 åter. Efter denna sista uppvärmning fick
 ämnet medan det ännu var varmt gå
 till pressen där det fick sin slutliga
 utformning. Alla pressar voro så konstru-
 erade, att man dem kunde ge skedbladets
 önskat utformning. Sedan de lämnat
 pressen, uppvärmdes ytterligare en gång
 och skafflet gavs sin rätta svända form.
 Skedarna lades sedan i vatten, och fick
 ligga där några dagar. Man voro sedan

Om Harnstjil

9

Lärbiga för lytteligare bearbetning, hvarför
erfordrades olika verktygen. först användes
en grov rasp därefter en finare, för sked-
bladen hade man särskilt konstruerade ver-
tyg, skrapstål. varaf det ena formad för
skedens baksida och ett annat för lytsidan.

Efter skrapningen pullades med groft
o fint sandpapper. Skrapstål fanns i olika
storlekar beroende på skedarnas storlekar.
o formad. Sista arbetsmomentet var
finpolering som tillgicks på sätt, att man
använde vatten o fjärvaska. eller ättika och
trioppel och qned tills lytan blev glansig
och fin, detta sista var en mycket vik-
tig detalj-bom butte prägel på det hela.

Sådan skederna nu var färdiga be-
9. tades tillammans med 6 eller 12 vaxe bent

Om Hornblöjd
Priset på hornskidan varierade mellan
2,50 a 3 kronor. På dess, samma metod
som var nämt bet. tillverkningen av horn-
skidan, gälte även för övriga artiklar o-
horn som var många, alla icke här nämnda.

Beträffande avyttringen av de så-
lunda lärda arbetena. Så var det en
del av tillverkarna som gav sig ut i bygg-
derna. Själva och försåde sina artiklar, men
i största utsträckning var det knallar som
appköpte deras varor och beten drog om-
kring på landsbygden och prånglade.
Bort dessa alster, i samband med andra varor
som medfördes. Även väskknallen med
förde hornskidan i sin säck. I övrigt så-
lufördes hornarbeten såväl på marknader
som i afärsboden. Avsättningsorten
för hornarbeten var då framförallt

Hornskeden var kokare. det var också
 här bruket och användning av hornskeden
 vara längst. ända in på 1900 talet. Det var
 de äldre som inte ville släppa bruket. Hornskeden
 ansågs ha sin fördel genom att den ej var så
 varm o sticka i munnen när man skulle
 äta kokesmat som mycket var brukligt på
 den tiden. ja det var i mitten på
 1800 talet som denna näring stod i sitt
 högsta flor. och varade 10 o 15 år in på
 1900 talet i mindre utskälning.

7^e om Lise Gätteryd Grönsände.

Soeken Hallaryd, var det handelsnide
 som dominerade. här som kunde vara en
 del att omnämna. men härmed på
 det vara slut för denna gång

11

Op